

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์รูปแบบ เนื้อหา และกลวิธีการนำเสนอขมขลทกของรายการ ตลกทางโทรทัศน์ และวิดีโอเทป” นี้ เป็นการวิจัยเนื้อหา (content analysis) ที่มีจุดมุ่งหมายในการศึกษาถึง ลักษณะของรูปแบบ เนื้อหา และกลวิธีการนำเสนอขมขลทก โดยใช้วิธีวิจัยเอกสาร, การสัมภาษณ์ และการ วิเคราะห์รายการตลก และนำเสนอด้วยการพรรณนา (descriptive) และตารางสรุปผลการวิเคราะห์ เพื่อ อธิบายถึงผลการวิจัยในลักษณะต่างๆ ที่ได้พบจากการศึกษาครั้งนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

ในช่วงตั้งแต่ตั้งแต่วันที่ 1 กันยายน พ.ศ.2537 ถึงวันที่ 30 พฤศจิกายน 2537 เป็นช่วงเวลาที่ใช้กำหนดกลุ่มประชากรและคัดเลือกตัวอย่างรายการตลกที่จะใช้ศึกษา เพราะช่วงเวลาดังกล่าว เป็นช่วงที่ไม่มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบรายการ ทำให้มีความต่อเนื่องของรายการที่จะศึกษา ทั้งนี้จะ ต้องเป็นในรูปแบบของรายการตลกทางโทรทัศน์ และไม่รวมถึงรายการประเภทอื่นที่มีนักแสดงตลกเป็นตัวสร้าง ความบันเทิง เป็นพิธีกร หรือผู้ช่วยพิธีกร ช่วงเวลาดังกล่าวมีรายการตลกดังนี้

รายการตลกทางโทรทัศน์ที่มีการแสดงตลกทั้งรายการ ได้แก่

1. รายการชะลอความเครียด ทางสถานีโทรทัศน์ ไทยทีวีสี ช่อง 3 อ.ส.ม.ท.
2. รายการสามคนอลเวง ทางสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก ช่อง 5
3. รายการยุทธการขยับเขียงอก ทางสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก ช่อง 5
4. รายการตลุลยตลาดตลก ทางสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก ช่อง 5
5. รายการขบวนการยืมหน้าตั้ง ทางสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก ช่อง 5
6. รายการขบวนการจี้เส้น ทางสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก ช่อง 7

รายการโทรทัศน์ที่มีการแสดงตลกประกอบเป็นช่วงหนึ่งของรายการ ได้แก่

1. รายการทไวไลท์โชว์ ทางสถานีโทรทัศน์ ไทยทีวีสี ช่อง 3 อ.ส.ม.ท.

นอกจากนี้ยังได้กำหนดรายการตลกทางวิดีโอเทปเป็นส่วนหนึ่งของประชากรด้วย โดยจะต้อง เป็นรายการตลกที่มีการแสดงตลกทั้งรายการหรือประกอบเป็นช่วงหนึ่งของรายการ มีให้บริการเช่าในรูปแบบวีดีโอ ณ ช่วงเวลานั้น และสามารถรับบริการได้โดยทั่วไปในท้องตลาด

จากประชากรที่กล่าวมาข้างต้นได้กำหนดเกณฑ์ที่ใช้พิจารณาคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างเพื่อใช้ในการศึกษาครั้งนี้ โดยพิจารณาจากความต่างของกลุ่มเป้าหมายแต่ละรายการเป็นสำคัญ ประกอบกับความต่างของสถานที่ออกอากาศ และการเป็นที่รู้จักของประชาชนทั่วไปที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมาย อันประกอบด้วย

1. รายการสามคนอลเวง กลุ่มเป้าหมายคือ ชนชั้นกลางทำงานในสำนักงาน มีการศึกษา
2. รายการยุทธการขยับเขียงอก กลุ่มเป้าหมายคือ วัยรุ่นหนุ่มสาว
3. รายการขบวนการจีเส้น กลุ่มเป้าหมายคือ ชาวบ้านระดับล่างทั่วไป
4. ช่วงไลฟ์โชว์ รายการทไวไลท์โชว์ กลุ่มเป้าหมายคือ ครอบครัวชนชั้นกลาง
5. รายการตลกทางวิดีโอเทป กลุ่มเป้าหมายคือ ผู้ชายวัยทำงาน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย

ประเภทของข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วย

1. เอกสาร ได้แก่ ข้อมูลที่ได้จากนิตยสาร วารสาร บทความและสิ่งตีพิมพ์ต่างๆ ตลอดจนการสัมภาษณ์หรือการแสดง อันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาครั้งนี้
2. วัสดุเทปโทรทัศน์ ได้แก่ รายการตลกทางโทรทัศน์ที่ถือเป็นกลุ่มตัวอย่างของการศึกษา ได้แก่รายการดังต่อไปนี้
 - 2.1 รายการสามคนอลเวง ออกอากาศทางสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก ช่อง 5 ทุกวันเสาร์ เวลา 11.00-12.00 น. จำนวน 13 ตอน
 - 2.2 รายการยุทธการขยับเขียงอก ออกอากาศทางสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก ช่อง 5 ทุกวันอาทิตย์ เวลา 11.00-12.00 น. จำนวน 12 ตอน อนึ่งมีการงดออกอากาศรายการยุทธการขยับเขียงอกประจำวันอาทิตย์ที่ 6 พฤศจิกายน พ.ศ.2537 เพราะมีการถ่ายทอดมวย
 - 2.3 รายการขบวนการจีเส้น ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบก ช่อง 7 ทุกวันจันทร์ถึงศุกร์ เวลา 09.30-10.00 น. จำนวน 66 ตอน
 - 2.4 รายการทไวไลท์โชว์ ช่วงไลฟ์โชว์ ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสี ช่อง 3 อ.ส.ม.ท. ทุกวันอาทิตย์ เวลา 16.00-18.00 น.จำนวน 12 ตอน อนึ่งมีการงดออกอากาศรายการทไวไลท์โชว์ ประจำวันอาทิตย์ที่ 9 ตุลาคม พ.ศ.2537 เพราะมีการถ่ายทอดกีฬาเอเชียนเกมส์

- 2.5 เทปวิดีโอรายการตลก ที่บันทึกภาพจากการแสดงตามสถานเริงรมย์ต่างๆ หรือ ศูนย์การค้า โดยสุ่มเช่าจากศูนย์วิดีโอที่มีให้บริการ จำนวน 24 ตอน จากคณะตลก 12 คณะ
3. คำสัมภาษณ์ ที่ได้จากนักแสดงตลก และผู้กำกับรายการตลก เพื่อใช้ประกอบในการ วิเคราะห์ และตีความข้อมูลที่เป็นวัสดุเทปโทรทัศน์ ตลอดจนใช้ในการอธิบายข้อสงสัยที่เกิดขึ้น จำแนกได้ดังนี้
- 3.1 รายการสามคนอลเวง ผู้กำกับรายการแสดงคือ สุวรรณดี จักรวรรฐ
 - 3.2 รายการยุทธการขยับเหงือก ที่ปรึกษารายการคือ สุวิทย์ สาสนพิจิตร, ผู้ควบคุมการผลิตคือ เช่น รัชดา ตัวแสดงคือ พุฒิพงศ์ พรหมสาขา ณ สกลนคร, เกียรติศักดิ์ อุดมภาค, ชาญณรงค์ ชันตีทำว
 - 3.3 รายการขบวนการจีเส้น ผู้กำกับรายการคือ พุฒิพงศ์ พรหมสาขา ณ สกลนคร, ชาญณรงค์ ชันตีทำว
 - 3.4 รายการทไวไลท์โชว์ ช่วงไลฟ์โชว์ ผู้กำกับรายการคือ ธีรวัฒน์ สมเชื้อ และคณะผู้แสดงคือ ดี ดอกมะดัน
 - 3.5 รายการตลกทางวิดีโอเทป ผู้ควบคุมการผลิตคือ เสริมเวช ช่วงยรรยง หัวหน้าคณะตลกคือ ล้อต๊อก, ดี ดอกมะดัน, เต๋อ ดอกสะเดา, เทพ โพธิ์งาม
 - 3.6 ศิลปินตลก ได้แก่ ทองแถม เขียวแสงใส, ก๊กเฮง, ดอกดิน กัญญามาลย์, ท้วม ทรนง, สีส้ม็ก, เพชร ดาราฉาย, ยอด นครนายก เป็นต้น
 - 3.7 บุคคลที่เกี่ยวข้องกับวงการตลก ได้แก่ พล.ต.ถาวร ช่วยประสิทธิ์, อารีย์ นักดนตรี

ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล

ประกอบด้วยขั้นตอนการทำงานดังต่อไปนี้

1. การค้นคว้าเอกสาร ใช้เวลาประมาณ 1-2 เดือน ตั้งแต่เดือนสิงหาคมถึงกันยายน 2537 โดยการหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องตลกจากห้องสมุด และเก็บรวบรวมจากนิตยสารที่ตีพิมพ์ในเรื่องเกี่ยวกับตลก
2. การอัดเทปรายการตลก ใช้เวลาประมาณ 3 เดือน ตั้งแต่เดือนกันยายนถึงพฤศจิกายน 2537 โดยการบันทึกเทปในขณะที่กำลังออกอากาศอยู่ในกรณีที่ไม่สามารถบันทึกในเวลาดังกล่าวได้ จึงได้ทำการขอสำเนาเทปรายการตลกตอนที่ขาดหายไป ซึ่งได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี ในส่วนของเทปวิดีโอรายการตลกได้เก็บรวบรวมโดยการเช่าจากศูนย์บริการให้เช่าวิดีโอ แล้วทำการสำเนาเพื่อคัดเลือกคณะตลกที่จะใช้ในการศึกษาต่อไป
3. การสัมภาษณ์ ใช้เวลา 2 ช่วงๆ ละประมาณ 5 เดือน ช่วงที่หนึ่งตั้งแต่เดือนมกราคมถึง พฤษภาคม 2537 โดยในช่วงแรกเป็นการสัมภาษณ์เพื่อทราบถึงประวัติการแสดงตลก ช่วงที่สองตั้งแต่เดือน

พฤศจิกายน 2539 ถึงมีนาคม 2540 เป็นการสัมภาษณ์เพื่อทราบถึงรายละเอียดของข้อมูลศึกษา โดยมีประเด็นหลักในการสัมภาษณ์ ดังนี้

- ประวัติของคณะตลก
- พัฒนาการของวงการตลก
- ธุรกิจของคณะตลก
- ข้อปฏิบัติและเงื่อนไขในการแสดง
- รูปแบบ
- เนื้อหา
- มุขตลก ฯลฯ

ทั้งนี้ในการสัมภาษณ์ทุกครั้งใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์

แนวคิดและทฤษฎีที่ได้รวบรวมไว้เพื่อใช้ในการวิเคราะห์นั้น ได้ถูกนำมาทดสอบหาความเป็นไปได้ของข้อมูลและการออกแบบเครื่องมือที่จะใช้ในการวิเคราะห์ โดยใช้แบบทดสอบอย่างง่ายที่สร้างขึ้นจากแนวคิดเดียวกันกับที่จะนำมาสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ แต่มีลักษณะหลวมกว่าในด้านเนื้อหาสาระ และได้จำแนกออกเป็นหมวดหมู่ได้แก่

1. แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบของรายการตลก
2. แนวคิดเกี่ยวกับเนื้อหาของรายการตลก
3. แนวคิดเกี่ยวกับกลวิธีการนำเสนอมุขตลกของรายการตลก

เมื่อพบว่ามีความเป็นไปได้สูงในด้านข้อมูลและเครื่องมือที่ใช้ จึงเตรียมจัดการข้อมูลในขั้นตอนต่อไป พร้อมกันนั้นได้จัดแบ่งประเภทของข้อมูลดังนี้

1. ข้อมูลประเภทเอกสาร จัดรวบรวมและแบ่งหมวดหมู่ตามข้อมูลประเภทเทปวีสดูโทรทัศน์ เพื่อไว้ใช้ประกอบการวิเคราะห์ และนำเสนอข้อมูลต่อไป
2. วีสดูเทปโทรทัศน์ จัดหมวดหมู่ตามรายการแล้วถอดภาพและเสียงตามรูปแบบบทโทรทัศน์ เพื่อรอทำการวิเคราะห์ต่อไป

3. คำสัมภาษณ์ ซึ่งได้ภายหลังจากการวิเคราะห์ข้อมูลประเภทวีสดูเทปโทรทัศน์แล้ว ข้อมูลประเภทนี้เก็บรวบรวมและจัดประเภทให้สอดคล้องกับข้อมูลประเภทวีสดูเทปโทรทัศน์ เพื่อหาข้อสนับสนุนข้อมูลประเภทวีสดูเทปโทรทัศน์ แล้วรอประกอบการนำเสนอข้อมูลในขั้นตอนสุดท้าย

จากนั้นจึงนำเครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประเภทวีสดูเทปโทรทัศน์ ที่สร้างขึ้นมาจากแนวคิด ทฤษฎี และผลจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาใช้ศึกษา โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. เกณฑ์ศึกษาลักษณะของรูปแบบรายการตลก ใช้แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบของรายการตลก เป็นพื้นฐาน ผสมผสานกับประวัติของการแสดงตลกไทย ที่ระบุถึงรูปแบบการแสดงตลกที่เกิดขึ้นในประเทศ พอเป็นสังเขป อันจะช่วยให้เข้าใจถึงองค์ประกอบต่างๆ ทางด้านรูปแบบที่ประกอบกันขึ้นเป็นรายการตลก ด้วยประเด็นการวิเคราะห์ดังนี้

- ที่มาของรายการ
- โครงสร้างของรายการ
- ตัวละคร
- วิธีการนำเสนอ
- บทโทรทัศน์
- องค์ประกอบอื่นๆ ได้แก่ ฉาก เครื่องแต่งกาย ดนตรี ผู้ชม และจุดเด่นของรายการ

ประเด็นการวิเคราะห์ข้างต้นนี้จะพิจารณาจากรายการและชุดการแสดงเป็นสำคัญ

2. เกณฑ์ศึกษาลักษณะของเนื้อหารายการตลก ใช้แนวคิดเกี่ยวกับเนื้อหาของรายการตลก เป็นแนวทางในการสร้างเกณฑ์ ศึกษาประเด็นต่างๆ ของเนื้อหา โดยพิจารณาว่ามีประเด็นอะไรบ้างที่รายการตลก พูดถึง ซึ่งจะพิจารณาจากชุดการแสดงและกลุ่มของมุขตลกเป็นสำคัญ

3. เกณฑ์ศึกษาลักษณะของกลวิธีการนำเสนอมุขตลก ใช้แนวคิดเกี่ยวกับกลวิธีการนำเสนอมุขตลก เป็นแนวทางในการศึกษา ด้วยประเด็นวิเคราะห์ดังนี้

- การนำเสนอมุขตลก ใช้แนวคิดเรื่องตรรกะของตลกในการศึกษา
- วิธีการสร้างเสียงหัวเราะ ใช้แนวคิดเรื่องบันไดตลก (Ladder of comedy) เป็นเกณฑ์พื้นฐานของการศึกษา ทั้งนี้ได้ปรับเพื่อให้เหมาะสมสำหรับการศึกษามากยิ่งขึ้น
- เครื่องมือที่ใช้ในการสร้างเสียงหัวเราะ ใช้แนวคิดต่างๆ ทั้งของนักวิชาการและจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มาจัดหมวดหมู่แล้วสร้างเกณฑ์สำหรับการศึกษา

ประเด็นการวิเคราะห์ทั้ง 3 ข้อ จะพิจารณาจากมุขตลกเป็นสำคัญ

หลังจากที่ได้ใช้เกณฑ์ทั้งสามประการในการวิเคราะห์ข้อมูลประเภทวีสดูเทปโทรทัศน์จนเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ผลที่ได้จะนำมาใช้เป็นแนวทางในการตั้งประเด็นคำถามสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลประเภทคำสัมภาษณ์ต่อไป และเมื่อได้ข้อมูลก็จะนำมาจำแนกหมวดหมู่เพื่อหาข้อสนับสนุน ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

เกณฑ์ที่สร้างขึ้นเพื่อศึกษาลักษณะทั้งสามประการของรายการตลก นำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประเภทเอกสาร ซึ่งเมื่อได้ผลการวิเคราะห์เป็นที่เรียบร้อยแล้วก็นำมาหาข้อสนับสนุน โดยอาศัยผลจากการวิเคราะห์เนื้อหาจากคำสัมภาษณ์ จากนั้นจึงนำผลการวิเคราะห์และข้อสนับสนุนไปอภิปรายผล โดยใช้แนวคิดเกี่ยวกับเรื่องตลกประกอบการอภิปราย และสุดท้ายนำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา